

БОРБЕ У ПОДРАВИНИ

Вировитички мостобран

Почетком 1945. године на западу еу англо-америчке трупе избијале на линију: Рајна — Сабрикен — Ахен — Нијмеген — доњи ток Мезе, а у Италији на Тосканске Апенине. Фронт Црвене армије протезао се од Мазурских¹⁴⁸езера на северу до Драве на југу.

Фронт у Југославији ишао је линијом: Драва од Вировитице до шеног ушћа у Дунав и Дунавом до села Мохово, одакле је, пресецајући Срем у висини Товарника, избијао преко Босутских шума на Саву. Јужно од Саве није било непрекидног фронта, већ су Немци држали рејон Бијељине и Брчког као и важнија упоришта у долини Босне и Неретве са Сарајевом и Мостаром. У позадини тог фронта, тј. у западним крајевима наше земље, настављао се снажан партизански рат, што је присиљавало Немце и квислинге да се држе утврђених гарнизона и ангажују снаге за обезбеђеше важнијих комуникација.

Овакав развој догађаја навео је маршала Тита да пред Југословенску армију постави задатак да што пре ослободи преостале делове наше отаџбине.

Главна упоришта непријатеља пред фронтом 16. дивизије била су: Ђурђеновац (усташки батаљон), Мославина (батаљон Немаца из 11. ваздухопловне пољске дивизије — око 600 војника), Виљево (2 батаљона 11.

¹⁴⁸ „Ослободилачки рат народа Југославије 1941–1945“, књ. 2, стр. 497, ВИИ, 1965.

ваздухопловне пољеке дивизије — око 1.200 војника и 2 батаљона усташа са 2 батерије топова 75 мм, хаубичком батеријом 105 мм и око 10 тенкова и оклопних аутомобила). С обзиром на то што је непријатељ тежио да по сваку цену овлада вировитичким мостобраном, састав шегових снага се врло често мешао.

Првог дана Нове 1945. године 4. бригада се налазила на фронту од села Залате до села Барца са задатком обезбеђеша леве обале Драве. Десно од ше је била „Петефи“ бригада, а лево 36. дивизија. С обзиром на ширину фронта од око 12 км борбени поредак био је у једној линији (са слабијом резервом — једна чета 2. батаљона) и то:

1. батаљон у селу Залате, одржавајући везу лево са јединицама 36. дивизије а десно са 2. батаљоном;

2. батаљон у селу Драва Сент Мартон;

3. батаљон у селу Сент Барбас, имајући једну чету У Тот Ујфалу;

4. батаљон у Драва Тараси, са рејоном обезбеђеша до Барца искључно.

Поред обезбеђеша леве обале Драве, ради евентуалног прихвата 1. и 2. бригаде, задатак 4. бригаде је био и да се интензивно припрема за прелазак на десну обалу и појачање фронта према Вировитици. Зато је од две дереглије направила једну скелу веће носивости, коју је вукао моторни чамац.

По извршеној припреми и извиђању не само десне обале Драве, него и самог корита реке, њеног тока, брзине протока, најповољнијих места прелаза, итд., 4. бригада је, по наређењу штаба 16. дивизије, отпочела 4. јануара са пребацивањем на десну обалу. Захваљујући доброј припреми и густој магли, већ у току дана на десној обали су се налазили 1, 3. и 4. батаљон, док је 2. батаљон задржан на левој обали у Сент Мартону, спреман да прихвати бригаду у случају њеног повлачења са десне обале.

У току 5. и 6. јануара 1, 3. и 4. батаљон су на положајима код села Феричанци сменили јединице Осијечке бригаде и два батаљона 2. бригаде 16 дивизије, а 7. ја-

нуара у 4 часа 3. и 4. батаљон су прешли у насилно извиђаше на непријатеља који је добро организовао ватрени систем и фортификацијски уредио положаје испред реке Карашице. Но, и поред солидне ватрене припреме из минобацача и митраљеза, напад није успео.

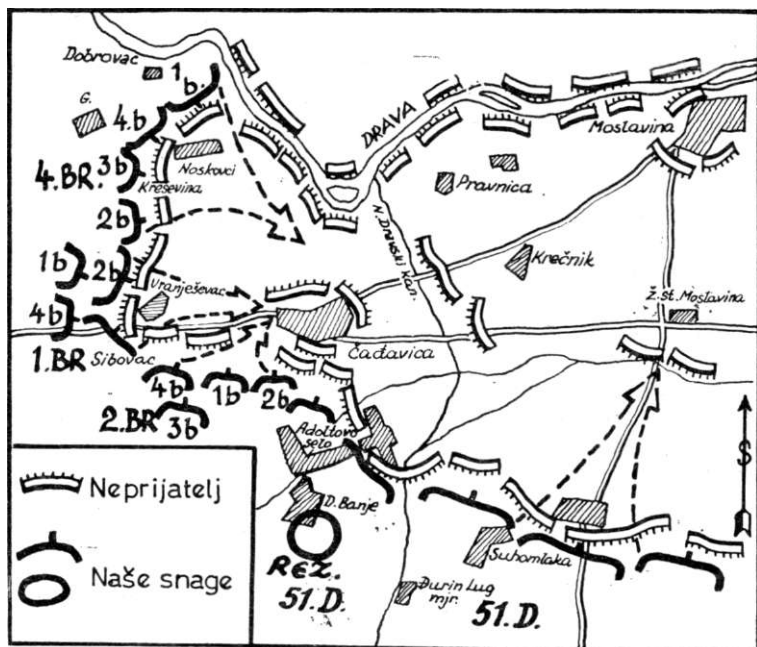
Непријатељ је на Карашици применио нову тактику на коју 4. бригада није била навикла. Он је одбрану организовао по групном систему, са добро маскираним отпорним тачкама, а ватру је отворио тек кад су батаљони избили на обалу Карашице и угрозили мост.

Од 7. до 12. јануара батаљони су се задржали на достигнутој линији, коју су добро утврдили, и организовали извиђаше у правцу села Ђурђевац и Бељевина.

Непријатељ је напао 12. јануара из села Ђурђевовац и Бељевина са око 300 људи, уз ватрену подршку једне батерије, неколико минобацача и митраљеза. Напад је извршен на положај 2. чете 1. батаљона у селу Осиловац. Чета је прибрано дочекала непријатеља и после двочасовне борбе присилила га на повлачеше, избацивши из борбе око 20 људи.

У овој борби истакли су се борци Глиша Веселић, Петар Сабо и Никола Даниловић; они су допринели да чета одбије два пута јачег непријатеља, а за овај подвиг одликовани су медаљом за храброст.

Већих борби није било све до 16. јануара, када је у 5 часова непријатељ (око 1.500 Немаца и усташа), после једночасовне артиљеријске (дивизион) и минобацачке ватре, користећи густу шуму и јутаршу маглу, напао у више узастопних стрељачких таласа положаје 2. и 4. батаљона. Поеле неколико јуриша, уз врло прецизну артиљеријску подршку, непријатељ се пробио на споју између 2. и 4. батаљона, а нешто касније и између чета 2. батаљона. Услед оваквог развоја ситуације 2. батаљон се повукао у правцу села Горше Предријево и Сопје и зауставио се око 16 часова у селу Мединци. Повлачењем 2. батаљона непријатељ је угрозио бок и позадину 4. батаљона, па се и он морао повући, иако је до тада врло успешно одбијао све нападе, водећи жестоке уличне борбе у селу Чађевица.

Борбе на одсеку Чађавица — Црнац 20. 01. 1945. године

Непријатељ је искориетио чињеницу да 2. батаљон није посветио одговарајућу пажњу обезбеђењу спојева. Сем тога 2. и 4. батаљону нанео је озбиљне губитке у људству и материјалу, јер се нису снашли приликом повлачења.

Чим је дошло до повлачеша 2. и 4. батаљона, штаб 4. бригаде је наредио 1. и 3. батаљону да напусте положаје код села Црнац и Феричанци и што пре дођу до шуме Јасеник. Батаљони су стигли око 16 часова, из покрета посели источну ивицу Јасеника и приморали непријатеља да пређе у одбрану на линију: Драва — Носковац — Врашешевац, а истог дана, око 21 час, 3. и 4. батаљон су прешли у противнапад, с намером да одбаце непријатеља из села Врањешевац — пре него што се утврди. Напад није успео зато што се непријатељ од-

мах укопао на достигнутој линији и добро организовао ватрени систем.

Од 5 до 16 часова 16. јануара 1945. непријатељ је овладао селима: Чађавица, Старина, Враћешевац, Носковац и поставио нову линију одбране од Драве (испред Носковца и Враћешевца) па даље према југоистоку. За напад употребљене су јединице састављене од Немаца и усташа, које су примениле тактику продора у виду клина: бели огртачи олакшали су им успех, с обзиром на то што су се тако утапали у снежни покривач.

Нема тачних података о непријатељским губицима, сем што се у бојној релацији 4. бригаде од 16. јануара каже да је имао 147 погинулих и 270 рашених. Међутим, зна се тачно да је 4. бригада имала: 31 погинулог, 42 рашена и 29 несталих, међу којима је био и велики број руководилаца, који су личним примером храбрости хтели да покажу младим и неискусним борцима како се треба борити.

Из 2. батаљона (остали батаљони су имали мале губитке) погинули су: Петар Велес (командир чете), Стеван Николић (комесар чете), Симеон Јовановић (помоћник комесара чете), Божа Сремчевић и Милош Бајић (водници, Евица Црнојачки, Бранко Трбојевић, Милорад Тодоровић, Душан Бељин и Петар Јакелић (водни делегати) и Мира Хрицканић (четна болничарка).

Рањени су: Сава Бугарски (комесар чете), Бошко Буљ, Драган Глумац, Светозар Цвејић и Фадил Бегановић (водници), Милка Сремац (секретар СКОЈ-а батаљона) и Александра Мухић (четна болничарка). Неетао је Роза Костић (водни делегат).

Губици 4. бригаде у оружју били су следећи: минобацача 81 мм. 4; митраљеза „максим“ 6; противтенковских пушака 6; минобацача 50 мм 3; пушкомитраљеза 18; аутомата 44; пиштоља 3; пушка 1; метака разног калибра 14.000.¹⁴⁹ Толико оружја 4. бригада није изгубила од свог формираша. Но, и поред свега упорна и пожртвована одбрана 4. бригаде, комбинована са противнападима, наносила је непријатељу осетне губитке у људ-

¹⁴⁹ Бојна релација 4. бригаде за јануар 1945; ВИИ, бр. рег. 1-1/3, к. 790.

„Ослободилачки рат народа Југославије 1941–1945“, књ. 2,

ству и наоружању, и присиљавала га на ангажовање много већих снага него што су оне са којима је имао у плану да овлада путем Нашице—Подравска Слатина—Вировитица. У овим борбама непријатељ је први пут маскирао читаве јединице белим огртачима, чиме је постигао изненађеше, посебно 16. јануара у борби са 2. и 4. батаљоном. То му је само тада успело. Отада су камуфлажу те врсте врло често и успешно користиле наше извиђачке патроле.

После првих одбрамбених борби и претрпљених неуспеха, упорност свих јединица 4. бригаде се стално повећавала упоредо са појачаним притиском непријатеља. Високи губици у људству и наоружашу и губитак терена има се приписати, поред марљиво организованог напада од стране непријатеља, и томе што нови борци, а ших је био велики број, нису имали довољно искуства, као и што је порастом бројног стања бригаде отежано командовање недовољно искусном нижем старешинском кадру, као и што се често поседоа превише широк фронт са плитким борбеним поретком без јаче резерве.

Од 17. до 29. јануара бригада је, са машиним померањем, остала на положајима које је запосела 16. јануара; са њих је самоетално, или у садејству са 1. и 3. бригадом, повремено нападала упоришта: Носковац, Чађавица и Врашешевац.

Када су је 29. јануара сменили делови 51. дивизије, 4. бригада је извршила покрет правцем: Сопје—Капинци — Вашка — Новаки. На просторију Гачиште — Жиросавље је стигла 30. јануара око 15 часова. Штаб бригаде, приштапске јединице и 1. батаљон сместили су се у Гачишту, 2. и 4. батаљон у селу Орезац, а 3. батаљон у селу Жирославље. Овде се одмах отпочело са обуком по програму добијеном од штаба 16. дивизије. У овом распореду је 4. бригада остала од 1. до 5. фебруара. Сваког дана до подне је извођена војна настава, а поподне културно-политички рад. По наређењу штаба 16. дивизије 5. фебруара 4. бригада се померила према истоку и поставила на линији: Сладојевци — Мељани — Спанат — Г. Михољац са задатком да фортификацијски утврди запоеднуту линију.

После неуспелих напада 16. дивизије на источни одсек вировитичког мостобрана, штаб 3. армије (формирана од 16, 36. и 51. војвођанске дивизије почетком 1954; 12. корпус је укинут) ноћу 29/30. јануара извукао је 16. дивизију са фронта у резерву.

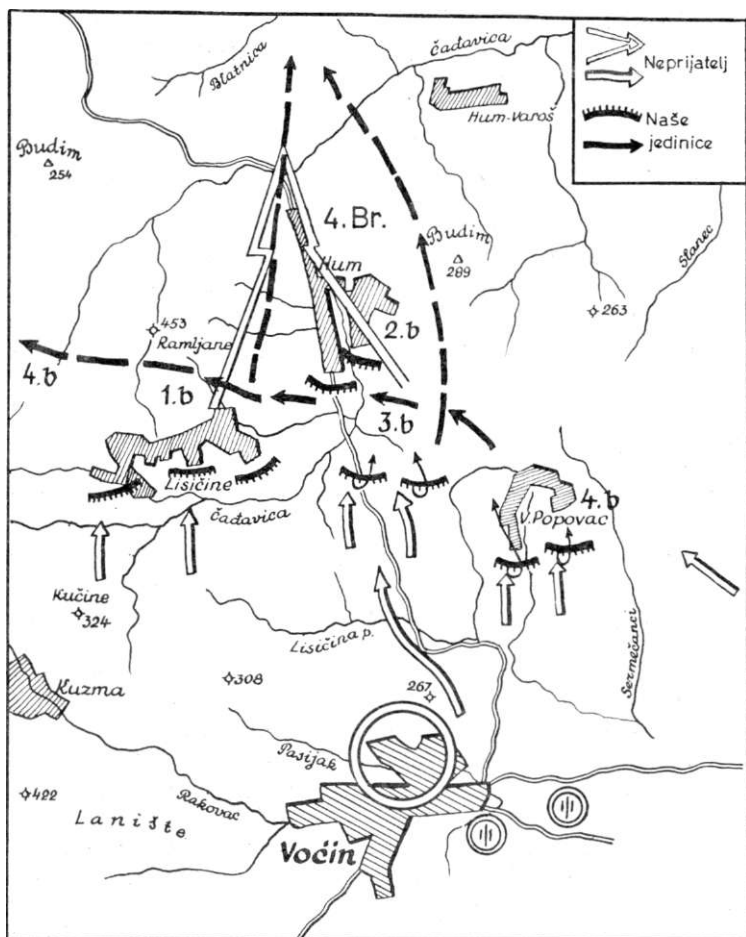
Немци су првих дана фебруара припремали велику противофанзиву на простору Блатног језера против јединица Црвене армије. Зато су, природно, морали овладати вировитичким мостобраном и тако обезбедити свој десни бок. Шестог фебруара у зору непријатељ је предузео општи напад на вировитички мостобран.¹⁵⁰

На одбрамбеном одсеку 16. дивизије вођене су жестоке борбе, па је 2. бригада била приморана на повлачеше. Да би се спречио продор непријатеља правцем Вочин — Сухопоље, према телефонском наређењу штаба 16. дивизије, 4. бригада се 6. фебруара померила ка линији Сладојевци — Бакић — Грабић, служећи као резерва 51. дивизији. Али, већ 7. фебруара, по заповести штаба 16. дивизије, 4. бригада је кренула правцем: Бакић — Подравска Слатина — Ћералије и 8. фебруара око 6. часова стигла у Велики Поповац, где је сазнала да је непријатељ заузео Воћин. Због тога су поседнути положаји испред северне ивице Воћина: 1. батаљон у селу Лисичине, са задатком да одбије надираше непријатеља од Воћина и да одржава везу десно са 12. пролетерском славонском бригадом; 3. батаљон је запосео јужну косу Воћинског брда; 4. батаљон се поставио испред Великог Поповца, са задатком да спречи надираше непријатељу у том правцу; 2. батаљон ушао је у село Хум, као бригадна резерва.¹⁵¹

Тек што су батаљони поеели положаје и отпочели укопаваше, непријатељ је око 0,3 часа са близу 4.000

¹⁵⁰ За овај напад Немци су груписали: 297. пешадијску, 7. СС дивизију, богзбену групу „Фишер“ (ојачану 11. пуком 11. ваздухопловне пољске дивизије), 1. казачку дивизију и делове 5. усташко-домобранске дивизије.

¹⁵¹ Изјава Славка Бадањца, Бошка Вулетића, Живка Малог, Бошка Буље и других.

Борбе код Воћина 8. 02. 1945. године

људи, подржан артиљеријском ватром, отпочео напад у три колоне: од Воћина преко: к. 183 — западно од потока Сремчанци — В. Поповац — к. 261; у захвату пута Воћин — Воћинско брдо — Хум; у захвату пута Воћин преко: к. 267 — к. 308 — потока Лисицине — село Лисицина.

После двочасовне борбе, услед продора непријатеља на одбрамбеном положају 4. брдске бригаде, батаљони су се повукли: 1. батаљон јужно од села Лисичине, 3. батаљон (без једне чете) и 2. батаљон на канал Чађавица (испред Хума) и на гробље (источно од Хума).

Непријатељ је два пута јуришао на Хум, али је одбијен са високим губицима. Морао се, чак, повући према Воћинској коси, остављајући мртве, рашене и комору која се кретала непосредно иза стрељачког строја, те је тако била изложена ватри митраљеза 2. батаљона.

Код поновљеног притиска борба се пренела у Хум и водила се прса у прса све до пада мрака. Ни јуриши на Лисичину, коју је бранио 1. батаљон, нису успели, те је непријатељ пренео тежиште напада нешто западније — у правцу села Миоковићево и Пувница. После тога је пробио положај 4. бродске бригаде и са десног бока напао 1. батаљон у Лисичинама. Једна десетина, под командом Николе Јаблана, да би омогућила повлачеше батаљону, борила се до последшег борца.

Како је непријатељ, после продора на сектору 12. пролетерске и 4. бродске бригаде, напредујући дуж железничке пруге, око 16 часова избио чак до Пивница, а на сектору 2. бригаде 16. дивизије заузео Хум Варош и Мачковац, батаљони 4. бригаде нашли су се у полуокружешу, па се приступило планском повлачешу правцем: Хум пустара — Хум — Циганска долина — к. 222, у правцу Сухо Поље.

Док су батаљони водили борбу око Хума, по наређешу штаба 4. бригаде, приштапске јединице и батаљонске коморе пребациле су се код села Барца (северно од Терезиног Поља за 2 км) преко Драве на леву обалу.

Око 3 часа 9. фебруара са положаја испред села Габуна (на путу Вировитица—Подравска Слатина) 4. бригада је добила задатак да крене за Сухо Поље и тамо одмах смени делове 8. бригаде 51. дивизије. Затим ће на каналу Црна јаруга спречити продор непријатеља у правцу Вировитице и тиме омогућити извлачеше 2. бригаде, која је водила жестоку борбу на правцу Трнова—Пчелићи.

По извлачењу 2. бригаде, 4. бригада се одлепила од непријатеља и повукла у правцу Сухог Поља, а ноћу 9/10. фебруара, по наређењу штаба дивизије, кренула је правцем Сухо Поље — Градина — Дијелна — Терезино Поље и до зоре се пребацила преко Драве, сем 4. батаљона, једне чете 2. и једне чете 3. батаљона. Ове јединице, јачине 408 бораца и руководиоца, са 3 бацача 82 мм, 8 бацача 50 мм, 5 противтенковских пушака, 2 митраљеза „максим“, 38 пушкомитраљеза, 3 „шарца“, 122 аутомата, 5 снајпера и другог наоружаша, остали су одсечени од бригаде.

Четврти батаљон упорно је одолевао бројно много јачем непријатељу, са положаја јужно од Великог Поповца. Око 15 часова, када је штаб 4. бригаде видео да се 4. батаљон налази у полуокружењу послао му је наређење за повлачење на север, али које курир није на време пренео.¹⁵²

Када је штаб батаљона добио, ипак, наређење за повлачење, одмах је прикупио батаљон и остале јединице. Повлачио се у правцу Хум Варош, како је то и наредио штаб бригаде. Но, предше делове дочекала је јака ватра. Када и неколико узастопних покушаја продора нису успели, штаб батаљона сазвао је командире чета. Било је више предлога о томе шта да се ради, али је на крају усвојено да се извлачење врши у позадину — преко планине Папук, одакле би се успоставила веза са бригадом.

Тада је обједишена команда над свим одсеченим јединицама. Да јој непријатељ не би открио правац повлачеша, колона (408 људи) је пошла тек по паду мрака, правцем који јој није био познат, а чак није имала ни података да ли се непријатељ налази пред њом. Међутим, овакво решење је, ипак, било боље од пробоја на север — директно ка бригади — јер се знало да на том правцу има око 4.000 непријатељевих војника.

Преко Будима (к. 289) — Хумића (к. 265) — Велике дунгере (к. 279) — Мале дунгере, обилазећи Воћин, преко пута Звечево — Воћин, а затим северним падинама Папука, колона је у свануће избила близу села Кузма.

¹⁵² ВИИ, бр. рег. 8-1/3, к. 970.

При преласку пута на више меета пресекла је телефонски кабл.

Марш је био тежак и напоран јер се ишло по беепућу и доста дубоком снегу, а међу борцима је било око 150 оних којима је то био први тежи марш.

Деветог фебруара колона се нашла у шуми Велика Брезница. Једна од упућених патрола наишла је на делове Бродске бригаде, а убрзо је успостављена веза и са шеним штабом, од кога је добијено нешто хране. Најзад је успостављена веза преко штаба 6. корпуса и штаба 3. армије са 4. бригадом.

Не могавши да се пробије ка својој бригади, колона је ушла привремено у састав 12. славонске пролетерске бригаде као шен 5. батаљон.

Потребно је напоменути да су се Војвођани међу славонским пролетерима показали храбри и издржљиви, истичући се посебно у борби за Ветово и Банову Јаругу. А пао их је и велики број (колико није установљено).

У десетодневним борбама против јачег непријатеља 4. бригада је имала следеће губитке: 40 погинулих, 34 рашена и 28 несталих, а заплешено јој је: 16 пушкомизраљеза, 4 пушке, 34 аутомата, 3' „шарца", 2 минобача 50 мм, 4 коша, 1 кола и нешто опреме. Непријатељ је прошао са 206 погинулих и 310 рашених, а заплешено му је 21 кош и 5 кола са опремом.

У овим борбама у 4. бригадг* истакли су се: комесар чете Десимир Сушић на положајима код Хума пушкомизраљезом је омогућио повлачеше својој чети на нове положаје; Александар Бицанеки, водник митраљезац, сачекао је непријатељски стрељачки строј на 50 корака и убио 6 војника, што је приморало остале да се зауставе; Александар Кириловић, заставник, командујући получетом код Хума, енергично и смишљено је управљао ватром и на тај начин одбио два јуриша; водник Божидар Кос, са својим противтенковским водом, нанео је знатне губитке непријатељској комори на путу Мацуте — Воћин; борац Милош Коцкаров, ватром из противтенковске пушке нанео је високе губитке непријатељској комори код Воћина; десетар Живота Сарић, пушкомизраљезом је одбио више покушаја продора непри-

јатеља у Хум; Милан Сушић, командир митраљеског одељења, на Воћинској коси својим држањем, командом и ватром успео је да заустави први непријатељски налет; водник Иван Биланџија, уништио је 7 непријатељских војника код Хума; борац Живко Баљанчевић, са пушкомитраљезом је остао на положају код Хума до последшег метка, а потом, борећи се прса у лрса, погинуо јуначком смрћу; борац Никола Јаблан омогућио је повлачење батаљона код Лисичине својим животом; водник, Блаж Силађи, са једном десетином код Лисичине, иако на два места рањен, омогућио је повлачење батаљона без губитака и јуначки погинуо; борац Богдан Милин истакао се код Лисичине у уништавашу непријатељских војника; борац Јосип Ратковић, опкољен код Поповца од једне непријатељске деесетине уништио је 3 непријатељска војника и неколико ранио, а затим се пробио пушкомитраљезом; бригадни курир Бранко Бајић преносио је благовремено наређења у току борби код Воћина, Лисичине и Хума. Сви ови другови одликовани су медаљом за храброст.

Храброст и пожртвованост не само појединаца него и целих јединица била је главна одлика ових четвородневних жестоких и крвавих борби. Тако се код Лисичине жртвовала цела десетина а 4. батаљон са две чете из других батаљона остао је на извршешу задатка иако свеетан да је одсечен.

Када су 11. фебруара бугарске јединице смениле 16. дивизију са положаја дуж Драве, 4. бригада је по наређењу штаба дивизије кренула у 5 часова правцем: Драва — Дарањ — Иштвани — Аркус — Тот Сент Ђерђ.

Једанаестог фебруара 1945, по извршеном покрету у рејону: Басал — Пата — Молваш, где је требало да се одмори, 4. бригади је наредио штаб 26. дивизије да продужи за Поклоси и тамо се одмори. Тако је и учишено: 13. фебруара 2. и 3. батаљон сместили су се у селу Малвадшехид, 1. батаљон и штаб бригаде у Басалу, а остале јединице у селу Пата. Осамнаестог фебруара бригада је наставила марш правцем: Ујхала — — Дава Фок — Сеље — Вајсло и стигла у Харкаш где се задржала као дивизијска резерва.

Фебруар 1945, Беременд у Мађарској: референти санитета
4. војвођанске бригаде.

На основу заповести штаба дивизије, бригада је 20. фебруара у 7 часова пошла из Харкаша правцем: Шиклош — Нађ Харшаш — Беременд и у Кашаду се сместила као дивизијска резерва, где је остала до 3. марта.

Непријатељ је успео да успостави мостобран на левој обали Драве

У садејству са јединицама Црвене армије и бугарске војске непријатељ је протеран са леве обале Драве, па је првих дана марта посео десну обалу.

Четврта бригада (дивизијска резерва) имала је да изради другу одбрамбену линију на насипу јужно од Тројанаца (к. 90) до Гаковца закључно. Први положај радио је 3. марта 1. батаљон, следећег дана 2. батаљон, а 5. марта радове је довршио 3. батаљон. Фортификацијски радови изведени су 50% од предвиђеног плана, али су објекти подешени за зимско ратовање.

Око пола ноћи 5/6. марта непријатељ (11. пољска ваздухопловна дивизија, јачина непозната) на сектору 1. бригаде код шуме Репњак насилно је прешао Драву. Зато је у току ноћи по наређењу штаба 16. дивизије, 4. бригада пошла у Нови Бездан са задатком да у садејству са 1. бригадом уништи пребачене непријатељске снаге. Први батаљон требало је да се постави на насипу код Баканске уставе и спречи ширење непријатеља у правцу запада, а 3. батаљон, преко Жидо-пустаре и пругом, избије на Драву, нападне непријатеља с леђа, док је 2. батаљон остао у Кашаду као бригадна резерва.

Батаљони су из Кашада у 3 часа пошли на извршење задатка. И тек што је 3. батаљон успоставио додир са непријатељем на северној ивици Бистринског луга, батаљон је заједно са 2. батаљоном добио задатак да Барбара каналом избије на Гаковац (код Болмана), а одатле ударе у леђа непријатеља, који је већ ушао у село Болман, и да га униште. Пошто је непријатељ већ запосео Барбара канал, то су оба батаљона енергично ступила у борбу и успела да непријатеља одбаце до Гаковца.

Али, услед тога што је непријатељ другом колоном са Репњака, потискујући делове 2. бригаде, угрозио Нови Бездан, то су по наређењу штаба 16. дивизије 1. и 3. батаљон најхитније кренули у правцу Селишта, са задатком да зауставе непријатеља. У међувремену непријатељ је упао у Нови Бездан, па је зато штаб 4. бригаде упутио батаљоне ка Мајшким Међама, ради удара у десни бок непријатеља. Трећи батаљон је успео два пута да уђе у Нови Бездан, али је оба пута био принуђен да се повуче, јер га је услед слабе везе тукла наша артиљерија. Кад је 1. батаљону пошло за руком да уђе у село, по наређењу штаба 16. дивизије, морао се заједно са 3. батаљоном хитно пребацити у Барашко Петрово Село ради одбране пута Барашко Петрово Село — Беременд, с обзиром на то што је непријатељ, напредујући северно од Репшака, умерио напад у том правцу. Трећи батаљон се поставио северозападно од Петровог Села, а 1. батаљон десно од шега, па југоисточно од ивице Беременда.

За то време 3. батаљон је добио задатак да хитно оде на Жидо-пустару и заустави батаљон Немаца који је у том правцу снажно притискао. Но, и поред упорне одбране, морао се после 6 часова борбе повући — напуштајући Жидо-пустару и Н. Невесиње — на положај: од места где пут Беременд — Глоша-пустара пресеца стару југословенску границу, па западно закључно до Гредe, где је остао у току ноћи 6/7. марта.

Седмог марта око 4 часа од штаба 16. дивизије 4. бригада је добила задатак да са сва три батаљона узме Н. Невесиње и Жидо-пустару, а потом нападне Барбара канал. Напад је одмах предузет у три колоне: 3. батаљон се кретао на левом крилу дуж железничке пруге Беременд — Жидо-пустара; 1. батаљон путем Беременд — Глоша пустара — к. 89; 2. батаљон са Гредe на безимени канал и, надирући југоисточно, имао је десним крилом да обухвати Жидо-пустару, а лево да се ослони на 1. батаљон.

Чело 1. чете 1. батаљона сукобило се са непријатељем код Н. Невесиња. Пошто су, поред осталих, били рањени и командант батаљона и командир чете, чета се, да не би трпела даље губитке, а и зато што јој се морал пољуљао, повукла. Тада је непријатељ запосео северну ивицу села. После припреме из 2 противтенковска топа 45 мм (из дивизијске артиљерије) и 6 бацача 82 мм (из бригаде), напад је поновљен око 10 часова. Но, како дејство топова и бацача није усаглашено са радом пешадије, напад није успео.

Око 13.30 часова припремљен је нов напад са 6 противтенковских топова и 10 бацача. Но, и овога пута напад је остао без резултата, јер се непријатељ врло упорно бранио, с обзиром на то што се за пола дана фортификацијски утврдио, а до максимума је искористио аутоматска оруђа, чија је ватра, на великом брисаном простору, била највећа препрека нашој пешадији. У распореду у ком је стигла до положаја, задржала се и у току ноћи 7/8.

Осмог марта у 1 час, после претходног саветоваша са штабовима батаљона, након кога су добили детаљан и конкретан задатак, поново су нападнути Н. Невесиње

и Жидо-пустара. После двочасовне крваве борбе бригада се повукла на полазне положаје, јер се непријатељ (400—500) још упорније бранио на још боље фортификацијски уређеном положају, који је у току ноћи запосео и јачим снагама.

У току дана јединице су остале на положајима, утврђујући их и припремајући се за напад. Штаб бригаде је сакупљеним штабовима батаљона и командама чета објаснио да се кључ успеха целе 16. дивизије налази у шиховим рукама, јер ако падну Н. Невесише и Жидо-пустара угрозиће се бок поколебаног непријатеља, те ће се на тај начин омогућити извршеше задатка осталим јединицама.

Напад је отпочео у 20 часова, али и поред пожртвованог залагаша руководства и бораца, после трочасовне жестоке борбе, није дао никакве резултате.

Девог марта око 5 часова, услед недовољне повезаности 3. батаљона улево са 1. батаљоном 1. бригаде и због шихове слабе будности, непријатељ је изненадним нападом успео да их раздвоји и продре чак до Пишкур-пустаре и овлада пругом уског колосека од Н. Невесиша до канала Даровац. Истовремено је непријатељ, нападајући на положаје 1. батаљона, успео да продре око 700 метара, а у западном правцу до безименог канала и Гредe (искључно); у току ноћи, напредујући северно, заузео је и Глоша-пустару.

После ових успеха непријатеља, 4. бригада је посела нов положај: 3. батаљон на каналу Даровац, западно од железничке пруге; 1. батаљон западно од 3. батаљона, на простору Храсте; 2. батаљон на десном крилу, код Дожице, повезујући се удесно са деловима 1. бригаде.

У току ноћи 9/10. непријатељ се повукао (нестао), па је нашим јединицама наређено да са шим успоставе додир. Тада је 3. батаљон заузео Глоша-пустару и поставио се на железничку пругу, оријентисан ка Пишкура-пустари, 1. батаљон је пришао са северозапада Н. Невесишу на око 500 корачаји, а 2. батаљон је дошао до безименог канала.

Према телефонеком наређењу штаба 16. дивизије у 13.30 часова, у оквиру општег напада, штаб 4. бригаде је наредио 3. батаљону да нападне Пишкора-пустару: 1. батаљон да избије на пругу, а потом нападне Н. Невесише, док је 2. батаљон требало да допре на југозападну ивицу Н. Невесиша. После подуже жестоке борбе, батаљони су се зауставили и утврдили на достигнутим положајима, сем 1. батаљона који се повукао на полазни положај, јер је непријатељ, ангажујући поред осталог и артиљерију, пружио жилав отпор.

Од 11. до 15. марта у распореду јединица 4. бригаде није било промена. Долазило је само до повремене обостране активности артиљерије и бацача, као и ређе пешадијске ватре.

Према наређењу штаба дивизије 16. марта је извршено регруписавање бригаде: сменивши делове 1. бригаде, 1. батаљон је заузео положаје у Торјанском риту, од Драве преко коте 90 и Медаса до насипа; 3. батаљон до насипа укључно, па северно преко тригометра 89 (Медрова) на безимени канал, повезујући се улево са деловима 1. бригаде; 3. батаљон на Јелачић-пустари — у бригадној резерви.

Од 7. до 16. марта губици непријатеља били су 187 мртвих и 470 рашених.

Губици 4. бригаде: 55 погинулих а рашено 172, међу којима су: Бошко Вулетић (командант 1. батаљона), Богдан Белић (комесар чете), Србислав Мирковић (заменик командира), Андрија Здишак (водник), Славко Тодоров (делегат), Дара Грубишић (четна болничарка), Никола Даниловић (командир чете), Радивој Кедић (заменик командира чете) — сви из 1. батаљона; Томас Кизелка, Сава Паруга, Божа Стублинац, Петар Царевић (водници), Александра Мухић (четна болничарка), Балинд Лебанов (водник) — сви из 3. батаљона; Александра Микунов (делегат), Лаза Поповић (командир чете), Благоје Богдановић (комесар чете), Сава Дивјак (делегат), Милорад Малоцић (војни инструктор), Ђорђе Богуновић (заменик команданта батаљона) — сви из 3. батаљона; нестало 24 борца; губици у оружју: 1. митраљез „максим“.

У 1 час 18. марта непријатељ је извршио препад коњицом на положај 4. бригаде — северно од насипа на десном крилу 2. батаљона. После кратке и крваве борбе, непријатељ је одбацио 1. и 2. чету ка Торјанцима, а одатле у Касад, где су заузеле нове положаје, док је 3. чета — као батаљонска резерва — остала на положајима везана улево са деловима 1. бригаде. Тим продором кошице био је угрожен и 1. батаљон, па се зато кроз шуму повукао под борбом до Бирка-салаша, где је остао до 17 часова, спречавајући даље продираше непријатеља.

Одмах по нападу непријатеља, 3. батаљон је, по наређењу штаба бригаде, у 3 часа кренуо за Јелачић-пустару и заузео положај источно од ње (на каналу).

Око 18 часова 1. батаљон се са две чете пребацио од Бирка-салаша у Кашад, где је на левом крилу 3. батаљона посео положај испред канала (код граничне карауле), а лево од њега, иза канала, поставио се 2. батаљон који је ту остао до 23 часа, када је упућен на Глоша-пустару — као резерва 1. бригаде.

У току 19. марта, пошто је бугарска артиљерија истерала непријатеље из Торјанаца, 3. батаљон је кренуо мимо Торјанаца у правцу тригометра 89 и коте 89, где се поставио оријентисан према Жидо-пустари, а на његово десно крило (у правцу запада преко коте 91 код ловачке куће на насипу), поставио се 1. батаљон, који је око 17 часова повучен у Касад ради одмора. Око 15 часова повучен је и 3. батаљон на Глоша-пустару, али је одмах по наређењу штаба 4. бригаде враћен у Кашад на одмор. За то време је 3. батаљон са једном четом учествовао у нападу на непријатељске положаје у саставу 1. бригаде (вероватно на Н. Бездан).

Губици непријатеља у овој борби нису познати, док су сопствени износили: рашено 18, међу којима су били Обрад Степановић (командир чете), Ђорђе Мишковић (обавештајцац 3. батаљона), Мирослав Живановић (комесар чете) и Милош Радован (водник 2. батаљона).

Непријатељ је 21. марта држао мостобран северно од Драве, са отпорним тачкама у Жидо-пустари, Н. Не-

весињу, Пискора-пустари, Барањском Петровом Селу, Н. Бездану, Мајшким Међама, Болману, Ђорђево Двору и упорно их бранио.

Задатак 4. бригаде (која је тада имала 1.222 човека) састојао се у томе да у опсегу општег напада на мостобран нападне Пишкора-пустару, везујући се улево са деловима 1. бригаде, а удесно са 122. совјетском стрељачком дивизијом. Сем тога 1. и 3. батаљон смеће у току ноћи 20/21. марта делове 1. бригаде; 2. батаљон ће прикупити све своје делове и остати на Глоша-пустари као бригадна резерва. Напад ће почети после артиљеријске припреме од 45 минута.

У свиташе патроле 1. батаљона приметиле су да се непријатељ извлачи, па су 1. и 3. батаљон, са по две чете, кренули у гошење и избили на насип западно од Гаковца. Но, како је 4. бригада по ликвидацији Пишкора-пустаре требало да се заустави, то су се сви делови 1. и 3. батаљона прикупили на пустари, где су се средили и одмарајући се чекали нов задатак. За то Ереме је непријатељ држао још само ужи мостобран, али је и он у току 21. марта ликвидиран од стране бугарских, совјетских и наших јединица.

У току 22. марта 1. бригада је запосела леву обалу Драве, од коте 88 (јужно од Торјанаца) до коте 89 (Вучје топоље). Задатак 4. бригаде био је да на насипу иза тог сектора постави 1. и 2. батаљон, као резерву 1. бригаде. Што се тиче 3. батаљона, он је остао у дубини ради евентуалног прихвата бригада или противнапада ка Торјанцима, где се налазио штаб 4. бригаде.

За оствареше тог задатка штаб 4. бригаде је 22. марта наредио: 2. батаљону да се постави од старе југословенске границе (кота 90) — одржавајући удесно везу са бугарским јединицама — па до железничке пруге која од Жидо-пустаре води на Драву (кота 92); 1. батаљон од железничке пруге, па источно до тригонометра 87, одржавајући улево везу са 15. бригадом; 3. батаљон — као бригадна резерва — смеетиће се у Торјанцима заједно са штабом бригаде и осталим приштапским деловима.

У току 23. марта није дошло до промене у распореду нити до значајнијих догађаја на положају који су батаљони фортификацијски уредили.

По заповести штаба дивизије од 24. марта, а ради успешније одбране леве обале Драве, 4. бригада је добила задатак да са сва три батаљона запоседне насип од Медровић-пустаре до Топоља закључно. За извршење тог задатка наређено је: 3. батаљон ће запосети насип од Медровић-пустаре до Баканске пустаре закључно, одржавајући везу удеено са деловима 1. бригаде, а улево са 2. батаљоном 4. бригаде; 2. батаљон ће се поставити од Баканеке пустаре лево-закључно до коте 89 (Вучје топоље), где ће одржавати везу са 1. батаљоном 4. бригаде; 1. батаљон од коте 89 до Топоља закључно, одржавајући улево везу са 15. бригадом (на каналу између Топоља и Шибља); штаб и приштапски делови у Н. Бездану.

Покрет и запоседање положаја успешно су извршени 24. марта. У току 25. и 26. марта у распореду батаљона није било промена. Ово време је искоришћено да се поправе ствари и ископају нови ровови и митраљеска гнезда.

Непријатељ се на десној обали Драве утврдио и вршио неке покрете, чији се циљ није могао јасно установити. Вероватно је хтео да покуша са преласком Драве. Зато је штаб 16. дивизије постројио дубље борбени поредак и приступио бољем фортификацијском уређењу положаја. Задатак 4. бригаде је био да са два батаљона смени делове 1. бригаде са положаја у првој линији — од коте 89 (Цветна на Драви), а један батаљон остави у бригадној резерви.

Штаб бригаде је наредио: да 3. батаљон преузме положаје од коте 89 (западно од Солнице), па низводно до пута који од ловачке куће код Лимбусе преко коте 89 избија на Драву; 1. батаљон да се постави од левог крила 3. батаљона па низводно до коте 89 (западно од Св. Ане); 2. батаљон на насипу (од Лимбусе до Башевца), а служећи као бригадна резерва; штаб бригаде на Медровићу, а приштапски делови у Торјанцима. Смешиваше је извршено у ноћи 27/28. марта.

На положају 4. бригаде долазило је еамо до повремене пушчане и митраљеске ватре.

У борбама током марта истакли су се храброшћу: Станислав Влајковић, водник — на Н. Бездану убио је 5 непријатељских војника, а на мосту код Жидо-пустаре бомбама очистио ров у коме је било 6 војника, којом приликом је убио двојицу; Иван Петровић, борац — бомбама је код Н. Невесиња очистио 3 рова са посадом од 12 војника, а у другом нападу убио бомбама и митраљезом 4 непријатељска војника; Местор Тимко, помоћник комесара чете — код Гаковца је јуришао на челу чете, ликвидирао 2 бункера са 6 Немаца, запленио 2 пушкомитраљеза и гонећи непријатеља погинуо; Славко Тодоровић, делегат — на Гаковцу је учествовао у ликвидирашу бункера са посадом од 9 Немаца, а бомбама је уништио 2 бункера и убио 6 Немаца, запленио 2 пушке и 1 аутомат; Емил Тот, заменик командира чете на Н. Бездану запленио је пушкомитраљез и уништио 6 непријатељских војника, а на Н. Невесишу бомбама је очистио ров у коме је било 6 Немаца, од којих је 3 убио и запленио 1 „шарац" и 2 пушке.

Од 1. до 31. марта 1945. године непријатељ је имао 198 мртвих и 485 рањених; а заплењено му је: 5.000 метака за аутомат, 50 мина за бацач, 130 ракета, 1 минобацач 50 мм, 3 „шарца", 2 тромблонске пушке, 26 пушака, 3 пиштоља, 1 аутомат, 2 ракетна пиштоља, 1 нишанска справа за бацач 82 мм, 3.000 м телефонског кабла, 3 телефона, 4 пара ципела, 2 пара чизама, 4 запреге са возилима, 4 теглећа коша, 1 двоосовинска кола.

Четврта бригада имала је: 72 погинула, 202 рањена, 71 несталог, а изгубила је: 4 митраљеза, 3 минобацача 82 мм, 2 минобацача 50 мм, 5 противтенковских пушака, 6 пушкомитраљеза, 23 аутомата, 1 пушку, 4 теглећа коша и 2 двоосовинска кола.¹⁵³

Ако се упореди овај преглед са прегледом из јануара и фебруара, види се да је бригада трпела сразмерно наше губитке, а непријатељ знатно веће, нарочито у опреми.

¹⁵³ Бојна релација 4. бригаде за март 1945; ВИИ, бр. рег. 9-1/3, к. 970.